

Universiteit
Leiden
The Netherlands

‘Knock, knock...’: humor in de rechtszaal

Wingerden, S.G.C. van

Citation

Wingerden, S. G. C. van. (2023). ‘Knock, knock...’: humor in de rechtszaal. *Proces: Tijdschrift Voor Strafrechtspleging*, 102(2), 144-145. doi:10.5553/PROCES/016500762023102002007

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3620755>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

‘Knock, knock...’ Humor in de rechtszaal

Sigrid van Wingerden*

Als een rechtbank een strafzaak behandelt, is dat een serieuze aangelegenheid, helemaal als het een ernstig delict betreft. Voor de verdachte staat er veel op het spel, terwijl het slachtoffer en het publiek vaak een zekere vorm van genoegdoening willen zien. De zittingszaal straalt ook uit dat het een serieuze boel is: rechters dragen zwarte toga's en zitten op een verhoging achter een grote tafel, waardoor ze autoriteit uitstralen en letterlijk op de verdachte neerkijken. Aan die verdachte die schuldig wordt bevonden, wordt een morele boodschap overgebracht dat zijn gedrag niet door de beugel kan.

Ondanks de serieuze setting van een rechtbank worden er wel eens grapjes gemaakt door de rechter, de officier van justitie, de advocaat of door de verdachte zelf. Humor kan namelijk gebruikt worden om de spanning te breken. Of als verdedigingsmechanisme tegen dingen waar je bang voor bent. Zelfspot is daar een voorbeeld van. Lachen zorgt ervoor dat stresshormonen verminderen en gelukshormonen toenemen. Je voelt je beter als je gelachen hebt.¹

Humor kan ook beter zijn voor de uitkomst van je zaak. Politicologen onderzochten bijna 800 zaken van het Amerikaanse hooggerechtshof.² Zij ontdekten dat advocaten die de rechter aan het lachen maken een grotere kans hebben om de zaak te winnen. De kans dat een rechter de kant van de indiener kiest, stijgt van 55% naar 61% als de advocaat van de indiener de rechter vier keer vaker laat lachen dan dat de advocaat van de verweerder doet.³

Dat humor helpt om de zaak te winnen kan verklaard worden doordat lachen zorgt voor positieve affectie, wat onbewust van invloed is op hoe we tegen iemand aankijken. Lachen zorgt voor een positief gemoed, waardoor we meer openstaan voor informatie, en ontvankelijker zijn voor een argument. Bovendien letten we beter op als er humor wordt gebruikt en vinden we degene die ons aan het lachen maakt aardiger en geloofwaardiger. Lachen kan zo onbewust onze besluitvorming beïnvloeden.⁴

Als een advocaat een rechter aan het lachen maakt, let de rechter dus beter op, staat hij meer open voor de argumenten van de advocaat en vindt hij de advocaat geloofwaardiger. Deze onbewuste processen zullen ook in het brein van de strafrechter plaatsvinden. Strafrechtadvocaten hebben dus ook wat te winnen als zij de

* Dr. mr. Sigrid van Wingerden is universitair hoofddocent bij het Instituut voor Strafrecht en Criminologie van de Universiteit Leiden en tevens voorzitter van de redactie van *PROCES*.

1 S. Lievens & J.B. Petitat, *Larie en bombarie aan de balie. Humor en recht*, Academia Press.

2 S. Li & T. Pryor, 'Humor and Persuasion: The Effects of Laughter during US Supreme Court's Oral Arguments', *Law & Policy* 2020, 2, p. 162-185.

3 Li & Pryor 2020.

4 Li & Pryor 2020.

rechter aan het lachen maken. Dit betekent echter niet dat advocaten hieruit af moeten leiden dat zij hun cliënt wel kunnen redden als zij een paar goede moppen in hun pleidooi verwerken. Het humoreffect hangt af van de context. Het onderzoek over het Amerikaanse hooggerechtshof toonde namelijk ook aan dat het humorvoordeel vooral bestaat bij eenvoudige zaken en als de kwaliteit van de juridische argumentatie hoog is.

Bij een sterk juridisch pleidooi kan humor dus helpen om de rechter te overtuigen van de standpunten van de advocaat. Maar humor is ook wel een *tricky* aangelegenheid: wat de een grappig vindt, vindt de ander helemaal niet grappig. Donald West, de advocaat van George Zimmerman die terechtstond voor het doodschieten van Treyvon Martin in 2012, probeerde de jury voor zich te winnen met een 'knock, knock'-mop. Die 'mop' viel niet in goede aarde.⁵

Ook rechters willen nog wel eens humoristisch uit de hoek komen.⁶ In 2012 werd een rechter in een boedelscheidingsprocedure met succes gewraakt. De verzoeker had bij de verdeling van het tuingereedschap aangegeven graag een schop te willen krijgen, waarop de rechter reageerde met 'een schop kun je krijgen'. De verzoeker gaf aan dat hij niet gediend was van dergelijke grappen, maar dit leidde niet tot een andere houding bij de rechter. De rechter ging door met het maken van grappen. Ook omdat de tegenpartij (de ex-vrouw) hartelijk om de grappen zat te lachen voelde de verzoeker zich gekleineerd en benadeeld.⁷ Maar in een ander geval werd een wrakingsverzoek in verband met een grappende rechter niet gehonoreerd.⁸ De rechtbank vond van belang dat 'ook bij de behandeling van (ernstige) strafzaken, in de communicatie tussen de daarbij betrokken professionals, onder wie de rechter, ruimte bestaat om, als zich daartoe de gelegenheid voordoet, elkaar met een zekere luchtigheid te bejegenen. Humor kan daarbij een nuttige, want relativiserende functie vervullen.'

Het ligt dus aan de grap en aan de context of humor een plaats heeft in de rechtszaal. In Amerika ontving de ter dood veroordeelde Robert Drew een executiebevel met de datum van de terechtstelling. Rechter Charles Hearn ondertekende het executiebevel met zijn handtekening en een smiley.⁹ De advocaat van Drew vond dat Hearn daarmee natrapte met een 'have a nice death'. Hearn zei dat die smiley nu eenmaal bij zijn handtekening hoort.¹⁰ Duidelijk is: of iets humor is, kan niet los worden gezien van de context.

5 <https://youtu.be/ktQ9mgjH-9w?t=267>.

6 I. Böhm, 'Lachen om te winnen', *Advocatenblad* 2014, 11, p. 50-51.

7 ECLI:NL:RBMAA:2012:BX3771.

8 ECLI:NL:RBUTR:2011:BQ1113.

9 The Killing Zone (michaellleejackson.com).

10 www.nytimes.com/1993/07/28/us/judge-s-optimistic-signature-on-a-grim-faced-death-row.html.